

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่มีการพบผู้ป่วยโรคเอดส์รายแรกในประเทศไทยเมื่อ เดือนกันยายน พ.ศ. 2527 (ค.ศ. 1984) เป็นต้นมา โรคเอดส์ก็เป็นข่าวสำคัญที่ประชาชนให้ความสนใจและเกิดความหวาดกลัว ทั้งนี้เนื่องจากโรคเอดส์เป็นโรคติดต่อที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยอย่างทุกข์ทรมานและมีอัตราตายสูงถึงร้อยละ 40 - 60 (รายงานการเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์ 1985 : 138) อีกทั้งเป็นโรคที่ยังไม่มียารักษาให้หายขาดได้ในขณะนี้ (กระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป. : 4) และยังไม่มียาวัคซีนที่ใช้ฉีดป้องกันได้ทั้ง ๆ ที่วงการแพทย์ทุกฝ่ายได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการพัฒนาวัคซีน แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย (กระทรวงสาธารณสุข 2531 : 19) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนตื่นตระหนก รวมทั้งการเสนอข่าวของสื่อมวลชน ซึ่งอาจทำให้ประชาชนกลัวเกินกว่าเหตุ ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานกำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ อาจเกรงว่าบุตรหลานของตนจะติดเชื้อโรคนี้ในโรงเรียนได้ กระทรวงสาธารณสุข (แผนอบรมครูสอนสุขศึกษา เรื่องโรคเอดส์ : กุมภาพันธ์ 2531) ซึ่งตระหนักดีว่าการป้องกันโรคเป็นสิ่งสำคัญที่สุด จึงเน้นการให้ความรู้แก่ประชาชนให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในวัยศึกษาเล่าเรียน เป็นกลุ่มที่ควรมีความรู้อย่างถูกต้องเพื่อปฏิบัติตนเองให้ถูกต้อง และสามารถเผยแพร่ความรู้ไปยังบุคคลอื่นได้อีกด้วย กลุ่มครูและนักเรียนจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง เพราะจะเป็นการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังแต่ระยะเริ่มแรกของพฤติกรรมที่มีแนวโน้มจะเบี่ยงเบนไปจากพฤติกรรมปกติ หรือพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ในอนาคตได้ เช่น พฤติกรรมรักร่วมเพศ พฤติกรรมการเสพยาเสพติด เป็นต้น

ผลกระทบของปัญหาโรคเอดส์ที่มีต่อสุขภาพของประชาชน สังคม และเศรษฐกิจ มีค่อนข้างมากและรุนแรง ทั้งโดยตรงและทางอ้อม ซึ่งพอจะสรุปได้โดยสังเขป ดังนี้

1. ผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เกิดขึ้นได้ทั้งทางด้านร่างกาย คือ ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นหากได้รับเชื้อโรคเอดส์มา และทางด้านจิตใจซึ่งมีความสำคัญยิ่ง เพราะโรคเอดส์เป็นโรคที่มีอัตราการตายสูง ผู้ป่วยและประชาชนจึงมักเกิดความกลัวต่ออาการของโรค กลัวการเจ็บป่วย กลัวการถูกทอดทิ้ง กลัวตาย จนบางครั้งทำให้เกิดภาวะของโรคกลัวเอดส์ขึ้น ทั้งนี้เพราะขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์

2. ผลกระทบต่อสังคม เมื่อเกิดการระบาดของโรคเอดส์เพิ่มขึ้น และประชาชนไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องก็จะทำให้เกิดความตื่นตระหนก เนื่องจากกลัวว่าจะติดโรคเอดส์ ทำให้วิตกกังวล ซึ่งรวมไปถึงกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ที่จำเป็นต้องให้การรักษายามบาลแก่ผู้ป่วยโรคเอดส์ด้วย นอกจากนี้ผู้ป่วยเอดส์มักจะประสบปัญหาถูกสังคมทอดทิ้ง กีดกัน รังเกียจเหยียดหยาม ถูกออกจากงาน ถูกแยกครอบครัว ถูกต่อต้านจากคนในสังคม ทำให้ไม่อาจดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เมื่อมีรายงานการพบผู้ป่วยโรคเอดส์ในประเทศไทยก็ยังมีผลกระทบต่อภาพจน์โดยส่วนรวมของประเทศ

3. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เมื่อสังคมตกอยู่ในสภาวะที่ปั่นป่วนและตื่นตระหนกต่อโรคเอดส์ ก็ทำให้มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ซึ่งอาจทำให้รายได้ของรัฐบาลลดลง การตัดสินใจลงทุนของชาวต่างชาติในประเทศไทยหยุดชะงัก ตลาดแรงงานในต่างประเทศขาดความเชื่อมั่นในผู้ใช้แรงงานจากประเทศไทย ซึ่งก็จะทำให้โอกาสในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนไทยถูกริดรอนไป เนื่องจากความกลัวโรคเอดส์ นอกจากนี้ยังต้องมีการสูญเสียเงินตราไปมากมายในการให้การรักษายามบาลผู้ป่วยโรคเอดส์ การตรวจเลือด การศึกษาค้นคว้าวิจัย และการให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อสกัดกั้นโรคเอดส์ไม่ให้แพร่กระจายออกไปอย่างรวดเร็ว การสูญเสียชีวิตของผู้ป่วยที่อยู่ในวัยทำงานซึ่งไม่อาจคำนวณมาเป็นค่าของเงินได้ เป็นการคาดการณ์กันว่า หากในปี พ.ศ. 2534 วงการแพทย์ยังไม่อาจยับยั้งหรือหาวิธีการรักษาผู้ป่วยโรคเอดส์ได้ จะทำให้โรคแพร่กระจายไปสู่ประชากรของโลกอีกไม่ต่ำกว่า 50 ถึง 100 ล้านคน (กรมควบคุมโรคติดต่อ 2530 : 2)

เนื่องจากหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศไว้ด้วย แต่ในระยะเริ่มแรกเมื่อโรคเอดส์มีการระบาดในประเทศไทย ยังไม่มีการจัดหลักสูตร และการเรียนการสอนโรคเอดส์ในสถานศึกษาแต่อย่างใด จนกระทั่งกรมควบคุมโรคติดต่อได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นเร่งด่วนของการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ จึงได้จัดทำแนวการสอนโรคเอดส์ในระดับมัธยมศึกษา แจกไปยังกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2530 ต่อมากรมวิชาการได้ทำการจัดส่งแนวการสอนโรคเอดส์ดังกล่าวให้กรมต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยแจ้งว่า

กระทรวงศึกษาธิการเห็นควรให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ และวิธีป้องกันแก่นักเรียน/นักศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยยึดหลักการว่า หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดโอกาสให้ครูสามารถปรับเนื้อหาในรายละเอียดได้ตามนโยบายและสภาพปัญหาท้องถิ่น รวมทั้งปัญหาสุขภาพของผู้เรียนอยู่แล้ว ดังนั้นครูจึงสามารถสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรเปิดโอกาสไว้ให้ เช่น หลักสูตรสุขศึกษา ในหัวข้อโรคติดต่อ และความรู้เรื่องเพศ หลักสูตรสังคมศึกษา ในหัวข้อปัญหาสังคม หลักสูตรประชากรศึกษา หัวข้อการวางแผนครอบครัว หลักสูตรวิทยาศาสตร์ ในเรื่องระบบสืบพันธุ์ของคน การปฏิสนธิ การคุมกำเนิด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องในหมู่เยาวชนวัยรุ่นของชาติ และสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมที่จะมิให้มีการติดต่อเชื้อโรคเอดส์ หรือเมื่อยามที่ต้องติดต่อกับผู้ติดเชื้อโรคเอดส์

การสอนสุขศึกษาเรื่องโรคเอดส์ จึงสามารถสอดแทรกเนื้อหาลงในหลักสูตรวิชาต่าง ๆ ได้ ซึ่งอาจพิจารณาจำแนกตามรายวิชาได้ดังนี้ (กระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป. : 1)

หมวดพลานามัย (สุขศึกษา)	พ 203 - พ 204, พ 305 - พ 306 พ 401 - พ 402, พ 503 - พ 504 พ 605 - พ 606
หมวดสังคมศึกษา	ส 0211, ส 051, ส 082
หมวดวิทยาศาสตร์	ว 305, ว 043
วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ สาขากการสาธารณสุข	สธ 011 - สธ 017

ทั้งนี้คณะทำงานจัดทำคู่มือการสอนสุขศึกษาเรื่องโรคเอดส์ อันประกอบด้วยบุคลากรจากกระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำเป็นตัวอย่างแนวการสอนเรื่องโรคเอดส์ไว้ในคู่มือการสอนสุขศึกษาเรื่องโรคเอดส์ โดยกำหนดมโนทัศน์ (concept) ไว้ 3 ประการ คือ

1. โรคเอดส์เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และทางเลือด
2. โรคเอดส์เป็นโรคที่ป้องกันได้โดยไม่ล่าช้าผ่านทางเพศและไม่ใช้เข็มฉีดยาเสพยาเสพติดร่วมกัน

3. โรคเอดส์ยังไม่มีการรักษาให้หายขาดได้

เนื้อเรื่องประกอบด้วย

1. ความหมาย
2. สาเหตุโรคเอดส์
3. การติดต่อและระยะติดต่อของโรค
4. อาการและอาการแสดงของโรคเอดส์
5. ผู้ที่เสี่ยงต่อเชื้อโรคเอดส์
6. การรักษา
7. วิธีป้องกัน
8. สถานที่ตรวจและให้คำปรึกษาเรื่องโรคเอดส์

ด้วยเหตุที่ครูเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากแทบทุกฝ่ายในสังคมว่า เป็นผู้ที่มีบทบาทและมีอิทธิพลมากต่อนักเรียน/นักศึกษา ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก เพราะครูเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดรองมาจากพ่อแม่ ครูมักจะเป็นผู้ที่เด็กให้ความรักและความไว้วางใจ ถือแบบอย่างตามที่ครูสอน อีกทั้งยังเป็นกลุ่มบุคคลที่ผู้ที่เป็นพ่อแม่ ได้ให้ความเชื่อถือว่าไว้วางใจส่งบุตรหลานไปอยู่ในความดูแลสั่งสอน ดังนั้น ครูจึงนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน/นักศึกษามากไม่ใช่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างแบบอย่างของพฤติกรรมทางสุขภาพ ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบเป็นครูสอนสุขศึกษาจะต้องพร้อมที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก (สุชาติ โสภประยูร 2525 : 7) แต่การจะเป็นแบบอย่างที่ดีได้นั้น ก็จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ก่อน จึงจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีและเป็นแบบอย่างได้ ในเรื่องการสอนสุขศึกษาโรคเอดส์ก็เช่นกัน ครูสอนสุขศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติและการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ จึงจะสามารถสอนและแนะนำนักเรียนได้อย่างถูกต้องและไม่เกิดความตื่นกลัวตามภาวะเหตุการณ์ รวมทั้งครูก็จัดได้ว่าเป็นกลุ่มผู้นำชุมชน โดยลักษณะที่ชุมชนมักจะให้การยอมรับ เชื่อถือและศรัทธา ซึ่งครูก็อาจมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชุมชนเพื่อให้หลีกเลี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์ได้ด้วย

บรูซ (Bruce 1985 : 142) ที่ปรึกษาองค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย ได้แนะนำเกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ไว้ในการสัมมนาระบาดวิทยาแห่งชาติ ครั้งที่ 3 ณ กรุงเทพมหานครว่า "การป้องกันโรคเอดส์ที่ต้องกระทำคือ การเปลี่ยนนิสัยและการปฏิบัติตนซึ่งการเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางเพศของมนุษย์" ซึ่งหมายความว่า ขณะนี้ปัจจุบันยังไม่มียาชนิดใดที่สามารถผลิต

ป้องกันโรคเอดส์ได้ วิธีที่ดีที่สุดขณะนี้คือ การควบคุมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การติดเชื้อโรคเอดส์ได้ ซึ่งขบวนการทางการศึกษาจะเข้ามามีส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น ก็จะนำไปสู่วิถีทางแห่งการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้น ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในอันที่จะนำกระบวนการทางการศึกษามาแก้ไขปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นเนื่องจากพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง หากเด็กได้รับการสอนสุขศึกษาอย่างถูกต้อง ไปจากโรงเรียนก็จะสามารถช่วยเหลือการสอนสุขศึกษาในชุมชน และเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนโดยทั่วไปได้เป็นอย่างดีอีกด้วย (สุชาติ โสภประยูร 2525:8) ผู้วิจัยในฐานะที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อทางเพศ ซึ่งรวมทั้งโรคเอดส์ด้วย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับโรคเอดส์ของครูสุขศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการอบรมครูสุขศึกษาเรื่องโรคเอดส์ และเพื่อให้สามารถจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนทางด้านการผลิตสื่อสำหรับครูสุขศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้เกี่ยวข้องใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในเรื่องการสอนสุขศึกษาโรคเอดส์ในประเทศไทยให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับโรคเอดส์ของครูสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์เกี่ยวกับโรคเอดส์ของครูสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามตัวแปรเพศ
3. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์เกี่ยวกับโรคเอดส์ของครูสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามตัวแปรลักษณะการจัดการเรียนการสอนเรื่องโรคเอดส์

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูสุขศึกษาในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2531 ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ โดยการสุ่มตัวอย่างมาทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 500 คน
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับโรคเอดส์ของครูสุขศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เท่านั้น

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ คือ เพศ และลักษณะการจัดการเรียนการสอนเรื่องโรคเอดส์
 - 3.2 ตัวแปรตาม คือ มโนทัศน์เกี่ยวกับโรคเอดส์
4. มโนทัศน์เกี่ยวกับโรคเอดส์ของครูผู้ศึกษาได้จากการตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ครูผู้ศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตั้งใจตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจทุกประการ
2. การวิจัยครั้งนี้จะไม่คำนึงถึงสาเหตุ เหตุการณ์ที่เกิดจากปกติ หรือปัจจัยอื่นใดซึ่งมีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับโรคเอดส์ของครูผู้ศึกษา ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา นอกจากตัวแปรที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษาในครั้งนี้เท่านั้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามครูผู้ศึกษาเพียงอย่างเดียว

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

มโนทัศน์ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจและมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่ครูได้รับ แล้วสรุปเป็นความคิดขั้นสุดท้ายของครูที่มีต่อโรคเอดส์

โรคเอดส์ หมายถึง โรคติดเชื้อที่เกิดจากไวรัส Human Immunodeficiency Virus (HIV) ที่สามารถแพร่ระบาดไปยังผู้อื่นได้โดยทางเพศสัมพันธ์และทางโลหิต

ครูผู้ศึกษา หมายถึง ครูที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสอนวิชาผู้ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนเรื่อง ไรเคเอดส์ หมายถึง การจัดการเรียนการ
สอนเรื่อง ไรเคเอดส์ของครูผู้ศึกษาที่จัดเป็นบทเรียนเฉพาะ (lesson teaching) กับแบบสอน
สอดแทรก (correlation teaching)